

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія:
ЮРИДИЧНІ НАУКИ
Випуск 6-2
Том 1

Херсон-2014

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Стратонов Василь Миколайович – декан юридичного факультету Херсонського державного університету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України

Заступники головного редактора:

Бевзенко Володимир Михайлович – професор кафедри адміністративного та господарського права Херсонського державного університету, д.ю.н., професор

Шапошников Костянтин Сергійович – декан факультету економіки і менеджменту Херсонського державного університету, д.е.н., доцент

Відповідальний секретар:

Сотула Олександр Сергійович – доцент кафедри галузевого права Херсонського державного університету, к.ю.н., доцент

Члени редакційної колегії:

Галуцько Валентин Васильович – директор Інституту права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», професор кафедри адміністративного та господарського права Херсонського державного університету, д.ю.н., доцент

Кафарський Володимир Іванович – професор кафедри теорії держави і права Херсонського державного університету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України

Волошин Юрій Олексійович – завідувач відділу теорії і практики законотворчої діяльності, директор Української школи законотворчості Інституту законодавства Верховної Ради України, д.ю.н., професор

Кононльов В'ячеслав В'ячеславович – д.ю.н., професор, іноземний член Національної академії правових наук України, заслужений юрист України

Литвинов Олексій Миколайович – завідувач кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Літвін Валерій Валерійович – професор кафедри галузевого права Херсонського державного університету, к.ю.н.

Лукашевич Віталій Григорович – проректор з наукової роботи, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Класичного приватного університету, д.ю.н., професор, заслужений юрист України

Мельник Роман Сергійович – професор кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.ю.н., старший науковий співробітник

Мікулін Віктор Петрович – Вища експертна рада України, д.ю.н., професор

Сайчін Олександр Сергійович – професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Класичного приватного університету, д.ю.н., професор

Слінько Сергій Вікторович – професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Стрельцов Євген Львович – вчений секретар Південного регіонального наукового центру Національної академії правових наук України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Фріс Павло Львович – завідувач кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, д.ю.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Шишка Роман Богданович – завідувач кафедри цивільно-господарських дисциплін Ірпінської фінансово-юридичної академії, д.ю.н., професор

Шутак Ілля Дмитрович – професор кафедри теорії та історії права Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, д.ю.н., професор

Чертова Надія Андріївна – завідувач кафедри міжнародного права і порівняльного правознавства Північний Арктичний федеральний університет імені М.В. Ломоносова, д.ю.н., професор (Російська Федерація, м. Архангельськ)

Гармась Юрій Петрович – завідувач кафедри організації прокурорсько-слідчої діяльності Іркутського інституту підвищення кваліфікації прокурорських працівників Генеральної прокуратури Російської Федерації, д.ю.н., професор (Російська Федерація, м. Іркутськ)

Кубічек Павол – декан юридичного факультету Університету імені Коменського, д.ю.н., професор (Республіка Словаччина, м. Братислава)

Рябініна Тетяна Кимівна – завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Південно-Західного державного університету, к.ю.н., професор (Російська Федерація, м. Курськ)

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»
є фаховим виданням на підставі Наказу МОН України від 10 жовтня 2013 року № 1411 (додаток № 5).

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Херсонського державного університету
(Протокол № 5 від 22.12.2014 р.)

Свідectво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 19746-9546Р
від 15.03.2013 р. видане Державною реєстраційною службою України

ISSN 2307-8049

© Херсонський державний університет, 2014
© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика». 2014

ЗМІСТ**СЕКЦІЯ 1****ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА;
ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ**

Алексеева І.М. ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ПРАВО У СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ.....	7
Бондар Н.А. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ПОЛЬЩІ З РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИМ ТИПОМ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	12
Гамбург Л.С. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УНІТАРНО-ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ ДЕРЖАВИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	18
Едер П.Т. СИСТЕМА АВСТРІЙСЬКИХ СУДОВИХ ОРГАНІВ У ГАЛИЧИНІ ТА ЇХНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЗА АВСТРІЙСЬКИМИ КОНСТИТУЦІЯМИ (1849 І 1918 РР.).....	24
Зарічний О.А. ОХЛОКРАТІЯ ТА ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ СПРАВАМИ.....	28
Іващенко В.А. ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ МОДЕЛІ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЙ, ПІДКОНТРОЛЬНИХ РАДЯНСЬКІЙ ВЛАДІ У 1917–1925 РР.....	32
Кабанець О.С. ЦІННІСНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ.....	35
Саблук С.А. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1940-х РОКІВ.....	40
Савченко О.В. ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ.....	44
Ситар І.М. ФУНКЦІОНАЛЬНА ПРИРОДА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВознавства В КОНТЕКСТІ АКУЛЬТУРАЦІЇ.....	47
Супруновський А.І. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА І ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ПРАВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА УКРАЇНИ.....	51
Сушицька Н.В. ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ.....	55
Тітомир-Зотова О.С. РОЛЬ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ.....	58
Хиля М.М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЯК ПРЕДМЕТ ПРАВОТЛУМАЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	62
Чубата М.В. ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА У КОНСТИТУЦІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ІСТОРИКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	66
Шебаніц Д.М. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ДОСЯГНЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСИ У КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ.....	71
Щетініна Т.О. СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЗА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ (1917-1918).....	75

СЕКЦІЯ 2**КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО**

Васильченко О.П. РІВНІСТЬ ФОРМАЛЬНА (ЮРИДИЧНА) І ФАКТИЧНА (РЕАЛЬНА): ЦІННІСНИЙ ТА СУТНІСНИЙ ВИМІРИ.....	80
Задорожня Г.В. РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ ІЗРАЇЛЮ ТА ІРАНУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	85
Корчака В.М. УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ ЧЕРЕЗ БЕЗПОСЕРЕДНІ ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ НАРОДОВЛАДДЯ.....	90
Кочура О.О. ПОРЯДОК ЗВЕРНЕННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	95
Пыжов Н.Н. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В СФЕРІ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕННЯ (ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОЛЬСКОГО ОПЫТА).....	99

Хальота А.І. РЕАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА.....	102
Шевчук І.М. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ	107

СЕКЦІЯ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Бажанова В.О. ЗДІЙСНЕННЯ МАЙНОВИХ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ПОДРУЖЖЯ.....	111
Басай О.В. СПАДКУВАННЯ ПРАВ У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ.....	115
Басова А.В. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗАМОВНИКА В ДОГОВОРІ ОХОРОНИ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ.....	119
Белогубова О.О. КОЛІЗІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН, УСКЛАДНЕНИХ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ В МІЖНАРОДНОМУ СУДНОПЛАВСТВІ.....	122
Бобрик В.І. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО – УНІФІКОВАНИЙ ПРАВОВИЙ РЕГУЛЯТОР ЦИВІЛЬНОГО І ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ.....	127
Борт О.П. ВСТАНОВЛЕННЯ ДОГОВІРНОГО СТАТУТУ НА ПІДСТАВІ ЗАКОНУ НАЙБІЛЬШ ТІСНОГО ЗВ'ЯЗКУ (LEX CONNECTIONIS FERMIORIS).....	131
Валєєв Р.Г. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ В КОНТЕКСТІ ПОТРЕБ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: ОЗНАКИ, РОЛЬ ТА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ.....	136
Воєводін Б.В., Гаврик А.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТУВАННЯ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ.....	141
Губська А.В. ГРУПОВИЙ ПОЗОВ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВА ГРОМАДСЬКОГО ІНТЕРЕСУ.....	144
Гуша К.О. ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ У РАДЯНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА У ЗАКОНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	149
Давидова Н.О. ПОЛІСЕМАНТИЧНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЄ ПРАВО».....	152
Дульська А.В. ДОКТРИНА ЗНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОЇ ВУАЛІ В АНГЛОСАКСОНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ.....	156
Жмур Н.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	161
Резникова М.О. ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ПЕРЕРОГАТИВА ВИРІШЕННЯ СПРАВ ПРО НАДАННЯ ПРАВА НА ШЛЮБ.....	165

CONTENTS**SECTION 1****THEORY AND HISTORY OF THE LAW AND THE STATE;
HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL DOCTRINES**

Alekseeva I.M. PHARMACEUTICAL RIGHT IS IN SYSTEM OF RIGHT FOR UKRAINE.....	7
Bondar N.A. IDENTIFICATION OF THE LEGAL SYSTEM OF POLAND WITH ROMANO-GERMANIC LEGAL SYSTEM: A THEORETICAL STUDY.....	12
Hamburg L.S. THEORETICAL PROBLEMS OF TERRITORIAL STRUCTURE IN UNITARY DECENTRALIZED STATE: REGIONAL ASPECT.....	18
Eder P.T. SYSTEM AUSTRIAN JUDICIAL AUTHORITIES IN GALICIA AND THEIR ACTIVITIES FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS OF THE AUSTRIAN CONSTITUTION (1849 and 1918).....	24
Zarechniy O.A. OCHLOCRACY AND PROBLEMS OF CITIZEN PARTICIPATION IN PUBLIC AFFAIRS.....	28
Ivashchenko V.A. FORMING OF SOVIET MODEL OF GUARD OF COPYRIGHTS ON TERRITORY OF UKRAINIAN PROVINCES OF PIDKONTROL'NIKH SOVIET POWER IN 1917-1925.....	32
Kabanec O.S. VALUES AND LEGAL PRINCIPLES OF MODERN DEMOCRACY.....	35
Sabluk S.A. RESPONSIBILITY FOR WILFUL ABANDONMENT OF ENTERPRISE: UKRAINIAN REALITIES SECOND HALF of 1940 YEARS.....	40
Savchenko O.V. SOCIAL CONTROL AS A FORM OF SOCIAL CONTROL: APPROACHES TO DEFINITION.....	44
Sitar I.M. FUNCTIONAL NATURE OF COMPARATIVE LAW IN THE CONTEXT OF ACCULTURATION.....	47
Suprunovsky A.I. INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF THE SYSTEM OF UKRAINIAN LAW IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE MIGRATION LAW AS A BRANCH OF LAW OF UKRAINE.....	51
Suhytska N.V. THE PRINCIPLES OF SOCIAL SECURITY PEOPLE.....	55
Titimyr-Zotova O.S. ROLE OF CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN LEGAL EDUCATION.....	58
Khilya M.M. LEGISLATIVE ACTS AS A SUBJECT OF INTERPRETATIONAL ACTIVITIES.....	62
Chubata M.V. THE STATE BUILDING PROBLEM IN THE CENTRAL RADA CONSTITUTIONAL LAWS: HISTORICAL AND LEGAL STUDIES ANALYTICAL REVIEW.....	66
Shebanic D.M. THE POLITICAL AND LEGAL ACHIEVEMENTS OF KIEVAN RUS IN THE CURRENT CONTEXT.....	71
Schetinina T.O. FORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN AGRICULTURE IN THE PERIOD OF THE UKRAINIAN CENTRAL RADA (1917-1918).....	75

SECTION 2**CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW**

Vasylchenko O.P. EQUALITY FORMAL (LEGAL) AND ACTUAL (REAL): VALUED AND ESSENCE MEASUREMENTS.....	80
Zadorozhnia H.V. DEVELOPMENT OF INSTITUTE OF CHAPTER OF THE STATE LEGAL SYSTEMS OF ISRAEL AND IRAN: COMPARATIVE ANALYSIS.....	85
Korchaka V.M. PARTICIPATING OF THE UKRAINIAN PEOPLE IN CONSTITUTIONALLY LEGAL RELATIONS THROUGH THE DIREKT FORMS OF REALIZATION OF DEMOCRACY.....	90
Kochura O.O. AN ORDER OF ADDRESS IS TO THE EUROPEAN COURT ON HUMAN RIGHTS.....	95
Pyzhov N.N. PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF UKRAINIAN LEGISLATION IN THE SPHERE OF LOCAL GOVERNMENT (USE THE POLISH EXPERIENCE).....	99
Abalota A.I. THE IMPLEMENTATION OF THE CONSTITUTIONAL RIGHTS AND FREEDOMS OF MAN AND CITIZEN.....	102
Sevchuk I.M. FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE CONSTITUTIONAL CONTROL INSTITUTE.....	107

**SECTION 3
CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW;
INTERNATIONAL PRIVATE LAW**

Bazhanova V.O. THE IMPLEMENTATION OF COPYRIGHT OF SPOUSES.....	111
Bassai A.V. INHERITANCE OF INDUSTRIAL PROPERTY RIGHTS.....	115
Basova A.V. RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE CUSTOMER IN THE CONTRACT PROTECTION OF AN INDIVIDUAL.....	119
Belogubova O.A. CONFLICT LEGAL REGULATION OF LABOR RELATIONS COMPLICATED BY A FOREIGN ELEMENT IN INTERNATIONAL SHIPPING.....	122
Bobryk V.I. CIVIL PROCEDURAL LAW – UNIFIED REGULATOR OF CIVIL AND COMMERCIAL JUSTICE IN UKRAINE.....	127
Bort A.P. DETERMINATION OF CONTRACTUAL STATUTE BY PROPERLAW (LEX CONNECTIONIS FERMITATIS).....	131
Valeyev R.G. THE CONSTITUTIONAL PRINCIPLES IN CIVIL PROCEEDINGS: FEATURES, PURPOSE AND CONDITIONS OF APPLICATIONS.....	136
Voyevodin B.V., Havryk A.V. PROBLEMS OF LEGAL REGULATION FOREIGN CURRENCY LENDING.....	141
Gubska A.V. GROUP ACTION AS EIEMENT OF MECHANISM OF DEFENCE OF RIGHT FOR PUBLIC INTEREST.....	144
Gusha K.O. THE WAYS OF UNDERSTANDING OF THE RIGHT ON LAND IN SOVIET LEGISLATION AND IN THE LAWS OF MODERN UKRAINIAN STATE.....	149
Davydova N.O. THE POLYSEMY OF THE CONCEPT “EDUCATIONAL LAW”.....	152
Dulska A.V. CORPORATE VEIL DOCTRINE IN COMMON LAW SYSTEM.....	156
Zhmur N.V. LEGAL REGULATION OF PUBLIC RELATIONS IN SERVICE INFORMATION: AREAS OF IMPROVEMENT.....	161
Reznikova M.A. SPECIAL PRODUCTION AS PREROGATIVE OF DECISION OF BUSINESSES ABOUT GRANT of RIGHT ON MARRIAGE.....	165

УДК 34.01

ПОЛІСЕМАНТИЧНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЕ ПРАВО»

Давидова Н.О., к. ю. н.,
доцент кафедри приватноправових дисциплін
Університет сучасних знань

У статті автор привертає увагу до проблеми співвідношення галузі права та галузі законодавства. З одного боку, система права є доволі сталою, перевіреною часом конструкцією, яку не треба хаотично доповнювати новими елементами. З іншого боку, це не перешкоджає формуванню нових галузей законодавства, наприклад, освітнього законодавства.

Ключові слова: освітнє право, галузь права, галузь законодавства, навчальна дисципліна.

В статье автор обращает внимание на проблему соотношения отрасли права и отрасли законодательства. С одной стороны, система права является достаточно стабильной, проверенной временем конструкцией, которую не следует хаотически дополнять новыми элементами. С другой стороны, это не препятствует формированию новых отраслей законодательства, например, образовательного законодательства.

Ключевые слова: образовательное право, отрасль права, отрасль законодательства, учебная дисциплина.

Davydova N.O. THE POLYSEMY OF THE CONCEPT "EDUCATIONAL LAW"

The article analyzes the relation between branch of law and branch of legislation. On the one hand, the system of law is a stable and conservative construct been developed to its presents over long period of time: it resist and modality on of new elements. On the other hand, it can still evolve and develop new branches, for example of educational legislation.

Key words: educational law, branch of law, branch of legislation, course.

Постановка проблеми (актуальність). Освіта у всі часи і у всіх формах являла собою могутній потенціал розвитку громадянського суспільства і правової держави. Сучасна освіта – це самостійна форма суспільної практики, особлива соціальна інфраструктура, що пронизує всі інші соціальні сфери, і тим самим забезпечує цілісність суспільного організму. Загальний європейський вектор розвитку освітнього процесу, інтеграція в європейський освітньо-науковий простір вимагає від України істотних змін у системі освіти – її трансформації відповідно до європейських стандартів, пошуку та реалізації нових освітніх технологій, підвищення якості освіти, автономізації правового статусу навчальних закладів. Обов'язковою умовою досягнення успіху на цьому шляху є наявність ефективного правового поля, без якого неможливо побудувати розвинене суспільство знань. 24-річний процес розвитку незалежної освітньої галузі створив значний масив законодавчих документів, які безпосередньо стосуються освітньої системи та окремих її підсистем. У юридичній науці спостерігається повільний розвиток проблем «освітнього права» як на загальнотеоретичному, так і на галузевому рівні. Освітнім правом займається вузьке коло осіб, тому нарощування знань у галузі, їх систематизація значно відстає від сучасних потреб суспільства у сфері освіти. Є потреба в переосмисленні та у глибокому аналізі багатьох концептуальних засад проблем правового регулювання освітньої діяльності, в тому числі і юридичного позитивізму, який тривалий час був домінуючою категорією праворозуміння.

Аналіз досліджень. Питаннями теорії освітнього права займалися такі вітчизняні

та зарубіжні науковці як: Б. І. Андрусишин, В. В. Астахов, Р. Г. Валєєв, Г. О. Дорохова, О. Я. Кархут, С. В. Куров, В. М. Сирих, Н. І. Пігасова, В. І. Шкатулла, Д. А. Ягофаров.

Мета статті – з'ясувати місце освітнього права в правовій системі України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За радянських часів проблему правового регулювання освітніх відносин досліджували в рамках публічно-правового (адміністративно-правового) регулювання з точки зору державного управління освітою і підпорядкування навчальних закладів органам державної влади та органам місцевого самоврядування. Протягом останнього десятиліття акцент змістився в бік приватно-правового (цивільно-правового) регулювання: стали з'являтися окремі статті, збірники тез [1], навчальні посібники [2] та монографії [3] з освітнього права із приватно-правовим спрямуванням. Прийняття ряду законодавчих актів, які дозволили створення та функціонування приватних навчальних закладів, а також відкрили можливість отримувати освіту не лише за рахунок державного бюджету, але й за кошти фізичних та юридичних осіб, призвели до перенесення акценту з публічно-правового до приватноправового регулювання.

Термін «освітнє право» міцно увійшов у мову педагогічної та юридичної науки. Полісемантичність цього поняття ускладнює системний та цілеспрямований характер дослідження освітньо-правової тематики. Це змушує звернутись до основних змістовних значень цього терміну. У літературі можна зустріти термін «освітнє право» в багатьох розуміннях: а) освітнє право, як комплексна галузь права; б) освітнє право, як норматив-

но-правовий масив (освітнє законодавство); в) освітнє право, як елемент системи конституційних прав і свобод, в тому числі елемент системи міжнародних стандартів прав і свобод («право на освіту»); г) освітнє право, як елемент освітніх прав учасників освітніх відносин; д) освітнє право, як навчальна дисципліна; е) освітнє право, як актуальний напрямок теоретико-правових, соціально-правових та галузевих юридичних наукових досліджень; є) освітнє право, як елемент (сторона) системи освіти у цілому [4, с. 22].

Для з'ясування місця освітнього права в правовій системі України зупинимось на трьох найбільш поширених розуміннях «освітнього права»: як навчальної дисципліни, як галузі законодавства та як галузі права.

По-перше, освітнє право може бути навчальною дисципліною. Саме такому розумінню присвятили свої роботи Козирін А. Н., Трошкіна Т. Н., Ялбулганов А. А., Красняков Є. В. На жаль, така навчальна дисципліна не є поширеною серед українських вузів, але широко викладається на правових та педагогічних спеціальностях в Російській Федерації та Сполучених Штатах. Освітнє право може бути корисним для аспірантів, як обов'язковий елемент підготовки викладачів вищих навчальних закладів, студентів-юристів, студентів, що навчаються в педагогічних вузах, осіб, що мають вищу освіту та проходять підготовку у сфері управління навчальним закладом. Студенти, що приступають до вивчення курсу «Освітнє право» повинні володіти базовими знаннями з теорії держави і права, конституційного, адміністративного, цивільного, фінансового, господарського права. Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з базовими поняттями та категоріями освітнього права, з основними положеннями освітнього законодавства України та міжнародно-правовими стандартами регулювання освітніх відносин.

По-друге, освітнє право може розглядатись, як галузь законодавства, як позитивне освітнє право, тобто сукупність нормативно-правових актів, які регулюють освітні відносини (ті, що виникають у процесі виховання і навчання між особами, які навчаються, і педагогічними працівниками, навчальним закладом, адміністрацією), та комплексних відносин, що виникають на межі освітнього права та інших галузей права. Друга група відносин носить службовий, забезпечувальний характер і в свою чергу поділяється на три види: 1) ті, що передують освітнім; 2) ті, що існують одночасно з ними; 3) ті, що витікають з освітніх правовідносин [5, с. 215-216]. У сфері освіти України вже прийнято велику кількість нормативно-правових актів різного рівня, які мають єдину мету – забезпечити якісне правове регулювання освітньої галузі. Вважаємо, що на сьогодні вже сформовано нову самостійну галузь законодавства, що повинна вивести освітню галузь на новий

вищий рівень та забезпечити реалізацію задекларованого принципу пріоритетності розвитку системи вітчизняної освіти. Наявність стабільного законодавства, яке в повній мірі забезпечує ефективне правове регулювання, є запорукою функціонування і розвитку системи освіти. Нормативно-правова база, що регулює відносини у сфері освіти, вже налічує навіть не сотні, а тисячі актів. Система законів та підзаконних нормативно-правових актів є складною та заплутаною, на жаль, постійно вносяться зміни та доповнення до наявних актів¹, в результаті чого мають місце внутрішні протиріччя (колізії) між ними, занадто гіпертрофована та непослідовна система підзаконних актів; декларативність норм, що не підкріплена правовими механізмами реалізації; наявні прогалини, тобто відсутність правових норм, яких потребує практика. Кількість підзаконних нормативно-правових актів у галузі освіти дивує: тільки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти² з 1990 року, за час свого існування прийняв більше 6020 нормативних актів (з них – 4310 наказів). У цілому система освітнього законодавства складається із сукупності законів та прийнятих на їх основі підзаконних нормативно-правових актів. Численний масив нормативно-правових актів можна умовно поділити на спеціальні (профільні) норми, тобто закони, які прийняті для регулювання відносин, що виникають виключно у сфері освіти (наприклад, ЗУ «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту»), та міжгалузеві (непрофільні) норми, тобто закони, які містять окремі норми, що регулюють відносини у сфері освіти. Освітнє право включає в себе джерела, що діють не тільки на території окремої держави (внутрішнє або національне законодавство), але й міжнародно-правові джерела (міжнародне законодавство). Міжнародний компонент стосується в першу чергу проблем, пов'язаних із визнанням іноземних документів про освіту та/або кваліфікацію в Україні і визнанням відповідних українських документів за кордоном; питанням мовної політики у взаємодії з навчальними закладами різних країн; умовами навчання іноземних студентів та студентськими обмінами, міжнародною акредитацією освітніх програм. Слід взяти до уваги також питання професійних стандартів рамкових кваліфікацій, що прийняті в різних регіонах світу (European Credit and Accumulation Transfer System, ECTS, Credit Accumulation and Transfer Scheme – CATS, University Mobility in Asia and Pacific – UMAP). Глобальний інформаційний простір, що формується у світі, створює унікальні можливості для розвитку нових форм освіти, освітніх та управлінських технологій і одночасно актуалізує завдання їх правової регламентації. При-

¹ Наприклад, базовий Закон України «Про освіту» протягом часу свого існування з 23 травня 1991 року бачив дві редакції та отримав майже 40 змін.

² Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти з 1990 року чотири рази змінював свою назву (Міністерство освіти України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України).

... - вступом модернізації законодавства про освіту повинно стати створення правових умов, що забезпечує перетворення освіти в рушійну силу і ресурс соціально-економічного розвитку, важливий механізм формування інноваційного потенціалу, підвищення конкурентоздатності держави при одночасному збереженні юридичних гарантій свободи і рівного доступу до освіти, найбільш повного задоволення освітніх потреб особистості, підвищення соціального статусу педагога.

Наявність великої кількості нормативно-правових актів робить актуальною задачу по систематизації законодавства у сфері освіти. Систематизація націлена на виявлення протиріч у змісті правових норм, прогалин в праві, застарілих норм. В ході роботи по впорядкуванню та вдосконаленню законодавства про освіту слід враховувати загальні тенденції вдосконалення національного законодавства та подумати, який з відомих теорій права від систематизації (інкорпорація, консолідація, кодифікація) найкраще підходить для освітньої сфери. Проблеми, викликані несистематизованим характером освітнього законодавства, давно привертають увагу російських вчених, які відстоюють позицію про необхідність прийняття Кодексу про освіту. За аналогією з Францією, де такий кодекс існує [6], дослідницька група, створена при Комітеті Ради Федерації з науки, культури, освіти та екології, розробила Основні положення Концепції Кодексу РФ про освіту. Пізніше положення Концепції були реалізовані в проекті загальної частини Кодексу РФ про освіту [7]. Цікавим є той факт, що робота по підготовці проекту кодексу РФ про освіту в подальшому була згорнута, а законодавець задовільнився традиційним внесенням змін і доповнень до діючого законодавства про освіту.

Кодифікація є формою нормотворчості, яка передбачає створення нового, вдосконаленого, об'єднаного загальним предметом правового регулювання, нормативно-правового акта на основі старих нормативних актів шляхом часткової або значної зміни їхнього змісту (усуненням дублювання, розбіжностей і суперечностей, їх узгодженням, заповненням прогалин, звільненням від застарілих і неефективних норм, виробленням нових) [8, с. 191]. Не можна погодитись зі закликами деяких українських авторів до підготовки та прийняття Кодексу України про освіту [9, с. 94] або Освітнього кодексу [10, с. 19]. Стратегія реформування системи освіти повинна відповідати не тільки сьогоденним, але і довгостроковим вимогам суспільства, що закономірно вимагає і концептуального оновлення системи освітнього законодавства.

Предметом регулювання освітнього права є відносини у сфері освіти. Слід відмежовувати такі схожі на перший погляд поняття, як «правовідносини у сфері освіти» та «освітні правовідносини». Поняття правовідносини у сфері освіти характеризують всі види відносин в освітній сфері, які носять комплексний характер, а тому регулюються широким колом нормативно-правових актів, що належать до різних галузей права. Аналіз навіть базового ЗУ «Про освіту» свідчить, що в ньому присутні норми конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, фінансового сімейного та інших галузей права. Поняття «освітні правовідносини» застосовується для позначення правовідносин, що складають ядро освітнього права. Саме вони відображають специфіку освітньої сфери, її функції місце в системі процесів в правовій державі та громадянському суспільстві.

По-друге, освітнє право розуміється деякими авторами, як галузь права. Серед прибічників цієї теорії найбільш яскравим та наполегливим науковцем є Сирих М. В. на думку якого освітнє право є самостійною галуззю права [5, с. 201-252; 11]. Новаторський підхід цього автора проявився в тому, що він сформулював і намагався обґрунтувати ряд ідей та висновків з фундаментальних проблем систематизації освітнього права. Автор концентрує увагу на характеристиці освітніх відносин які складають основу предмета правового регулювання освітнього права, розглядає комплексні інститути даної галузі права, викладає концептуальні основи структури і змісту Кодексу РФ про освіту. З позицією про наявність такої галузі права як освітнє право не можна погодитись, якщо дотримуватись класичного підходу про те, що галузь права, як самостійне системне утворення, крім класифікаційних підстав – предмета і метода правового регулювання, – характеризується і деякими додатковими показниками, зокрема, наявністю специфічних джерел, функцій, внутрішньої структури, механізму регулювання, правових режимів, понятійного апарату, принципів, комбінація яких для кожної з них є унікальною. Освітнє право потребує подальшого розвитку та вдосконалення і ще не набуло всіх юридичних ознак, притаманних галузі права. З точки зору теорії права, говорити про існування «освітнього права», як про традиційну галузь права, не можна [12, с. 7]. Має місце початок формування, і потрібно докласти чимало зусиль для розробки і становлення «освітнього права» як окремої, нової самостійної, спеціальної галузі права, а поки що ми можемо говорити лише про початок виокремлення галузі, але відносити її до галузей, що вже склалися [13, с. 15], передчасно.

Освітнє право представляє собою сукупність різного роду галузевих інститутів права. Більш коректною назвою для освітнього права є не «галузь права», а «комплексне правове утворення», норми якого регулюють різноманітні відносини: щодо управління навчальним закладом та контролю за якістю освітніх послуг (адміністративне право), щодо стягнення податків та зборів (фінансове право), щодо укладання договорів та оформлення авторських відносин (цивільне право), щодо прийняття на роботу та звільнення педагогічних працівників (трудова право), щодо працюючих пенсіонерів та батьків, що знаходяться у відпустці по догляду за дітьми (право соціального забезпечення), щодо вчинення злочинів учасниками навчально-виховного процесу (кримінальне право). Вираз «галузь освітнього права» має велике юри-

дично-змістове навантаження та повинно відповідати ряду ознак, якими воно наразі не володіє: замість цього слід вживати «правове поле освіти», «низка нормативних документів», «освітнє законодавство», «освітні закони», «освітня галузь», «нормативно-правове поле освіти», «регулювання відносин у сфері освіти». Неконтрольоване збільшення кола галузей права може призвести в майбутньому до виникнення галузі студентського права, галузі учнівського права, галузі педагогічного права.

Висновки. Полісемантичне поняття «освітнє право» може вживатись в якості навчальної дисципліни або галузі законодавства, але немає достатніх підстав для твердження про те, що сформувалась така галузь права. Для цього освітнє право не володіє належними ознаками, специфічним предметом, методом правового регулювання та принципами. Освітнє право є комплексним правовим утворенням, що поєднує норми адміністративного, фінансового, цивільного, трудового та навіть кримінального права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проблемы применения и эффективности норм гражданского права в сфере образования / Материалы научно-практического семинара (Южно-Уральский государственный университет. 20–21 сентября 2007 г.) / под ред. В. В. Кваниной. – Челябинск: НТЦ-НИИОГР. 2008. – 108 с.
2. Куров С. В. Образование и гражданское право: [учебное пособие]. – М., 2004. – 123 с.; Санникова Л. В. Услуги

в гражданском праве России [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1999_15.html.

3. Кванина В. В. Гражданско-правовое регулирование отношений в сфере высшего профессионального образования: [монография]. – М.: Изд-во «Готика», 2005. – 432 с.

4. Ягофаров Д. А. Правовое регулирование системы образования. – М., 2004. – 211 с.

5. Сырых В. М. Введение в теорию образовательного права / В. М. Сырых. – М.: Центр образовательного законодательства Минобразования России, 2002. – 340 с.

6. Кодекс образования Франции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lexed.ru/pravo/theory/france2008/>.

7. Кодекс российской Федерации об образовании. Общая часть. Проект. – М.: Готика. 2003. – 208 с.

8. Скаун О. Ф. Теория права и держави: [підручник]. – К.: Алерта; КНТ, 2009. – 520 с.

9. Одинцова Е. А. Основные направления совершенствования национального образовательного законодательства // Становлення освітнього права в Україні: прогр. та матеріали наук. – практ. семінару, 4 жовтня 2010 р. / [ред. кол. Астахова В. І. та ін.]. – Х.: Вид-во Народна українська академія, 2010. – С. 91-95.

10. Кархут О. Я. Механізм правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. к. ю. н.: спец. 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» О. Я. Кархут. – К., 2014. – 24 с.

11. Сырых В. М. «Не может быть» – основной аргумент оппонентов образовательного права // Ежегодник российского образовательного законодательства. – Т. 6. – 2011. – С. 7-24.

12. Романенко К. М. Конституційне право громадян на освіту в Україні: стан та тенденції розвитку: автореф. дис. к. ю. н.: 12.00.02 «конституційне право». – Харків, 2008. – 25 с.

13. Андрусішин Б. І. Освітнє право України: деякі дискусійні проблеми // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право: зб. наукових праць. – Випуск 12. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 3-18.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Збірник наукових праць

Серія ЮРИДИЧНІ НАУКИ

**Випуск 6-2
Том 1**

Коректура • *О.А. Скрипченко*

Комп'ютерна верстка • *Н.М. Ковальчук*

Формат 64x90/8. Гарнітура Pragmatica.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 27,43.
Замов. № 13/14. Наклад 300 прим.

Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39-95-80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.